

K R O N I K A

**Działalność Komisji Numizmatycznej
w 2009 roku**

W 2009 r. Komisja Numizmatyczna zebrała się czterokrotnie na otwartych posiedzeniach naukowych. Pierwsze odbyło się dość późno, bo 17 kwietnia. Dr Mateusz Bogucki przedstawił na nim swą pracę „Moneta fałszywa w Polsce wczesnośredniowiecznej” (opublikowaną w *Polish Numismatic News* VIII), znakomicie rozszerzającą dotychczasową wiedzę. Mateusz Woźniak szczegółowo zaprezentował największy w dziejach Polski projekt muzealny z zakresu naszej dyscypliny: Europejskie Centrum Numizmatyki Polskiej w Krakowie. Realizowana właśnie inwestycja sprawi, że wiodący zbiór narodowy w Muzeum Czapskich (oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie) nie tylko odzyska po kilkudziesięciu latach możliwość normalnego działania, ale stanie się głównym numizmatycznym ośrodkiem badawczym i ekspozycyjnym, urządzonym wedle najnowszych koncepcji muzealnych.

Na drugim zebraniu, 5 czerwca, również poznaliśmy wyniki nowych badań dra Mateusza Boguckiego. Referat „Chrobry i Władysław pod kapliczką. Kolejne ogniwo łańcucha «Princes Polonie»” pokazywał przede wszystkim nowe spojrzenie na analizę stempli monet pierwszych Piastów (zob. publikację w obecnym numerze WN). Robert Pieńkowski w wystąpieniu „Ikonografia monet księstwa legnicko-brzeskiego” zajął się po raz pierwszy od dawna w polskich badaniach przedstawieniami monet nie tylko późnośredniowiecznych, ale głównie nowożytnych. Zbigniew Bartkowiak w krótkim komunikacie przed-

stawił matematyczną „Prostą metodę rekonstrukcji wagi uszkodzonych monet”, opartą na programach do obróbki zdjęć cyfrowych.

Na początku września większość członków Komisji wzięła udział w Międzynarodowym Kongresie Numizmatycznym w Glasgow (zob. sprawozdanie w WN LIII, 2009, z. 2, s. 288–290), a wrażeniami dzieliliśmy się na posiedzeniu 16 października. Między innymi, dr Mateusz Bogucki przedstawił zagadnienia z „okrągłego stołu” pt. „Moneta w kontekście”. Ponadto Andrzej Romanowski, Maciej Widawski i Michał Zawadzki przedstawili realizowany przez kilka lat „Program weryfikacji znalezisk monet z terenu Polski. Wyniki i wnioski”. Rezultatem było przede wszystkim uściślenie danych o miejscach znalezisk, a zatem uzdatnienie ich do potrzeb badań archeologicznych i historycznych (zob. pracę A. Romanowskiego w WN LIII, z. 2, s. 225). Przy tej okazji Adam Kędzierski przedstawił ważne znalezisko pod Kaliszem brązowej blaszki z odciskami stempla regularnego denara krzyżowego z 2. połowy XI w. Dotychczas znany był jeden okaz tego rodzaju, z Brześcia Kujawskiego, służący za podstawę dla daleko idących interpretacji. Dr Witold Garbaczewski wygłosił referat „Różnorodność w jedności. Jeszcze o ptakach na wczesnośredniowiecznych denarach czeskich”. Przedstawił w nim koncepcję rozpoznania rodzajów ptasich symboli na denarach czeskich i polskich.

Ostatnie zebranie, 27 listopada, rozpoczęła Marta Męclewska przedstawiając „Księgi numizmatyczne w Bibliotece Stanisława Augusta”, rozpoznane w Kijowie. Król Stanisław August pozostawił bowiem

nie tylko dobrą kolekcję numizmatyczną, ale także towarzyszącą jej księgozbiór, w znacznej mierze zachowany jako spuścizna Trzeciego Narodu Rzeczypospolitej. Jako punkt dodatkowy prof. Aleksander Bursche zaprezentował komunikat o COST (*European monetary unifications, from Antiquity to Modern Times*), czyli międzynarodowym programie badań numizmatycznych, ubiegającym się o spore dofinansowanie unijne, przygotowywanym przez Georges'a Depeyrot. Następnie Beata Ceynowa i Borys Paszkiewicz w referacie „Pierwsza moneta gdańska” przedstawili rewelacyjne odkrycie brakteatów pierwszego znanego władcy Gdańska, margrabiego czy księcia Sambora I.

Połowa zebrań odbyła się, jak dawniej, w Pałacu Jakobsona na Lesznie w Warszawie (gdzie korzystaliśmy z gościnności Instytutu Archeologii i Etnologii PAN), ale pozostałe dwa były w kamienicy Pod Świętą Anną w Ryńku Starego Miasta (w Instytucie Historii PAN). Udział brało 20–30 osób.

BRP

Wystawa skarbów w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

W dniu 22 maja 2010 r. w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy otwarto nową, bardzo interesującą wystawę, zatytułowaną „Skarby średniowieczne Wielkopolski”. Ta niezwykła ekspozycja oraz miejsce jej przedstawienia wzbudziły duże zainteresowanie zarówno środowiska naukowego — numizmatyków, archeologów i historyków, jak i licznych zwiedzających. Autorami i kuratorami wystawy są: Agnieszka Murawska z Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Poznaniu oraz Arkadiusz Tabaka z Muzeum Pierwszych Piastów.

Na wystawie zaprezentowano depozyty złożone z monet oraz ozdób srebrnych, ukryte w ziemi w okresie od X do XV w., na terenach Wielkopolski z Kujawami oraz Ziemi Lubuskiej. Depozyty pokazano w układzie chronologicznym, z podziałem na zespoły wczesnośredniowieczne oraz pochodzące z pełnego średniowiecza. Ekspozycja zajęła obszerną salę, urządzonej w formie zaciemnionego skarbcza, z podświetlonymi gablotkami wkomponowanymi w ściany boczne oraz

jedną większą pośrodku. Uwagę zwiedzających przyciąga niezwykła posadzka, wyłożona fototapetą ze zdjęciami monet i ozdób wczesnośredniowiecznych.

Wszystkie eksponaty są zaopatrzone w obszerne podpisy, zawierające podstawowe informacje o poszczególnych znaleziskach: miejscowość, skąd pochodzą, czas złożenia w ziemi, okoliczności i czas odkrycia, wielkość i wagę, skład oraz dane o obecnym właścicielu (miejscu przechowywania). Zabytki na wystawę zostały wypożyczone z wielu różnych instytucji naukowych i muzealnych z całej Polski; nie tylko wielkopolskich, ale też z Warszawy, Bydgoszczy, Krakowa, Wrocławia, Torunia, Gorzowa Wielkopolskiego czy Łodzi.

Ekspozycja została pogrupowana chronologicznie, od najstarszych skarbów, zawierających dirhamy arabskie, monety bizantyjskie i denary zachodnioeuropejskie, po skarby półgroszy i denarów jagiellońskich. Ważnym składnikiem prezentowanych depozytów wczesnośredniowiecznych jest biżuteria srebrna, kompletna oraz pokawałkowana. Na wystawie można obejrzeć piękne zausznice, paciorki, pierścionki, zawieszki, naszyjniki, bransolety, naramienniki i kaptorgi. W sumie zaprezentowano 58 depozytów oraz znaleziska pochodzące z czterech cmentarzysk wczesnośredniowiecznych i grodu na Ostrowie Lednickim. Najstarsze skarby zostały zakopane w latach trzydziestych X w. w Piwonicach (m. Kalisz) oraz w Ochli; kolejne, nieco młodsze zespoły ukryto już w 2. połowie X w. Największy z tych depozytów, pochodzący z Dzierżnicy, pow. Środa Wielkopolska, ważył aż 15–20 kg srebra. Do najnowszych i najbardziej interesujących znalezisk prezentowanych na wystawie należą fragmenty skarbu z Kąpieli, pow. Gniezno, wyeksplorowanego przy użyciu wykrywacza metali w 2001 r., złożonego z biżuterii, monet oraz surowca srebrnego w całości oraz w ułamkach. Dla numizmatyków rarytatem jest depozyt z Kalisza-Rajskowa, gdzie odkryto drugi dziś znany egzemplarz denara Bolesława Chrobrego ze strzałą.

Depozyty z XI w. reprezentuje 14 zespołów różnej wielkości, o bardzo zróżnicowanym składzie, odzwierciedlającym zmiany zachodzące w sposobach deponowania srebra. Najstarszym w tej grupie jest skarb z Wesó-